

Mūlamadhyamakakārikā

Nāgārjuna

2 februarie 2013

Traducerea: Răzvan Cojocaru <coj.razvan@gmail.com>

Acest document poate fi copiat, distribuit și/sau modificat în termenii licenței Creative Commons 3.0: <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/ro/>

Cuprins

Dedicație	4
1 Analiza cauzei	5
2 Analiza deplasării	7
3 Analiza percepției	10
4 Analiza agregatelor	12
5 Analiza elementelor	14
6 Analiza dorinței și celui care dorește	15
7 Analiza nașterii, ființării și pieirii	17
8 Analiza făptuitorului și faptei	21
9 Analiza stării anterioare a sinelui	23
10 Analiza flăcării și combustibilului	25
11 Analiza începutului și sfârșitului	27
12 Analiza suferinței	29
13 Analiza fenomenelor condiționate	31
14 Analiza conexiunii	33
15 Analiza naturii proprii	35
16 Analiza robiei și eliberării	37
17 Analiza acțiunilor și rezultatelor lor	39
18 Analiza sinelui și lucrurilor	43
19 Analiza timpului	45

20 Analiza ansamblului	46
21 Analiza formării și dezintegrării	49
22 Analiza lui Tathāgata	52
23 Analiza erorilor	54
24 Analiza adevărilor nobile	57
25 Analiza nirvāṇei	62
26 Analiza celor douăsprezece verigi	65
27 Analiza concepțiilor	67
Bibliografie	71

Dedicație

*Aduc omagiu lui Buddha,
învățătorul suprem, care a prezentat
doctrina co-producerii în dependență,
potolirea construcțiilor conceptuale.*

*Fără naștere, fără pieire,
fără permanență, fără distrugere,
fără identitate, fără diferență,
fără venire, fără plecare.*

Capitolul 1

Analiza cauzei

Nicăieri, niciodată, nu găsim vreo entitate apărută din ea însăși, din altă entitate, din combinația dintre sine și altă entitate, sau fără să aibă cauze. [I.1]

Există numai patru categorii cauzale: primară¹, obiectivă², secvențială³ și dominantă⁴. O a cincea nu e de conceput. [I.2]

Entitățile cauzate nu au natură proprie. Dacă nu există natura proprie atunci nu există nici natura celuilalt. [I.3]

Cauzele nu sunt incluse în producere, dar nu există producere fără cauze. Producerea nu e conținută în cauze, dar nu există cauze fără producere. [I.4]

Când s-au produs efecte depinzând de ele sunt cunoscute drept "cauze". De ce, câtă vreme efectul nu s-a produs, nu sunt "non-cauze"? [I.5]

Fie că există sau nu, e imposibil ca o entitate să aibă cauze. Dacă nu există, ale cui sunt cauzele? Dacă există, la ce bun mai sunt cauzele? [I.6]

---

¹În cazul percepției vizuale, posibilitatea ochiului de a prelua informație.

²Prezența obiectului (spațiu).

³Momentul anterior (timp).

⁴Decizia agentului de a privi cu atenție.

- Când entitățile nu pot fi stabilite
ca intrinsec existente, intrinsec inexistente, sau ambele laolaltă,
cum putem vorbi despre cauze primare?
Așa ceva este imposibil.* [1.7]
- Se spune clar că unui fenomen existent
nu îi corespunde nici un obiect.
Dacă fenomenul nu se referă la un obiect
cum putem vorbi despre cauza obiectivă?* [1.8]
- Dacă fenomenele nu apar
disparația lor e imposibilă.
Așadar, cauza secvențială⁵ nu are sens.
Ce ar putea fi o cauză după dispariție?* [1.9]
- Pentru că entitățile fără natură proprie
nu există intrinsec,
e încorect să spunem:
"Când există asta, se naște cealaltă".* [1.10]
- Efectul nu există nici separat de cauză,
nici împreună cu ea.
Dacă nu există în nici unul dintre cazuri
cum se poate naște din cauză?* [1.11]
- Dacă din cauze
se naște o non-entitate⁶,
de ce nu e posibil
ca un efect să se nască din non-cauze?* [1.12]
- Efectul are cauză,
dar cauza nu are natură proprie.
În ce fel va fi natura cauzei
produsul a ceea ce nu are natură proprie?* [1.13]
- Așadar, efectul nu e asociat
nici cauzei, nici non-cauzei.
Din moment ce efectele nu au natură proprie,
de unde cauze și non-cauze?* [1.14]

---

⁵În sens de moment anterior, care a trecut înaintea apariției momentului prezent, și care e cauza celui din urmă.

⁶Adică un efect inexistent, vezi strofa anterioară.

Capitolul 2

Analiza deplasării

- Ceea ce s-a deplasat nu se deplasează,
nici ceea ce nu s-a deplasat încă.
În absența acestor două entități
nu e de găsit deplasarea în curs.* [II.1]
- (Adversarul) Unde există mișcare, există deplasare.
Mișcarea nu include ce s-a deplasat, nici ce încă nu s-a deplasat,
dar include deplasarea curentă.
Deci baza deplasării este deplasarea în curs.* [II.2]
- (Nāgārjuna) Cum să fie posibil
ca mișcarea să conțină deplasarea în curs,
când este imposibil
să nu o conțină?* [II.3]
- Dacă am accepta că
în mișcare există deplasarea în curs,
ar rezulta eronat
că mișcarea ar putea avea loc și fără deplasare.* [II.4]
- Dacă ar exista deplasare în mișcare,
ar avea loc două feluri de deplasare:
primul, deplasarea în virtutea căreia apare mișcarea,
și cel de-a doilea, deplasarea inclusă în mișcare.* [II.5]
- Dacă am admite două deplasări,
ar rezulta două entități care se deplasează,
pentru că nu există deplasare
fără o entitate care se deplasează.* [II.6]
- Dacă nu e de găsit o deplasare
lipsită de o entitate care se deplasează,
există vreo entitate care să se deplaseze
în lipsa deplasării?* [II.7]

- Într-adevăr, nici o entitate care se deplasează,
nici una care nu se deplasează, nu are vreo deplasare separată.
În afară de aceste două feluri de entități,
ce alt fel mai există?* [II.8]
- Cum ar fi posibil ca o entitate care se deplasează
să aibă o deplasare,
când, fără deplasare,
nu există vreo entitate care să se deplaseze?* [II.9]
- Dacă am admite deplasarea asociată
entității care se deplasează, ar rezulta eronat
că entitatea care se deplasează există separat de deplasare.
Dar ea nu are sens fără deplasare.* [II.10]
- Dacă am admite deplasarea asociată entității care se deplasează,
ar rezulta, din nou, eronat, că există două feluri de deplasare:
primul, care face manifestă entitatea care se deplasează,
și cel de-al doilea, care apare dependent de entitatea care se deplasează.* [II.11]
- Începutul deplasării nu e de găsit
în deplasarea trecută, sau în cea viitoare.
Și nici unde are loc deplasarea în curs.
Unde, atunci, e începutul deplasării?* [II.12]
- Înainte de începutului deplasării
nu există nici deplasare trecută,
nici deplasare în curs.
Cum ar putea exista deplasarea viitoare?* [II.13]
- În ce fel putem concepe
deplasarea trecută, deplasarea în curs,
sau deplasarea viitoare,
când începutul deplasării nu e de găsit?* [II.14]
- Nu rămâne pe loc
nici o entitate care se deplasează,
nici una care nu se deplasează.
Ce al treilea tip de entitate mai există?* [II.15]
- Într-adevăr, cum ar putea sta pe loc
o entitate care se deplasează,
când, în lipsa deplasării
o asemenea entitate nu e de găsit?* [II.16]
- Nu este asociată cu o lipsă a deplasării
o entitate care nu se deplasează, una în curs de deplasare,
sau una care se va deplasa. Lipsa deplasării
admite o analiză similară cu a deplasării.* [II.17]
- Nu este justificat să spunem
că deplasarea și entitatea care se deplasează sunt identice.
Și nu e justificat nici să spunem
că sunt diferite.* [II.18]

- Dacă deplasarea și entitatea care se deplasează ar fi identice, atunci agentul ar fi același lucru ca activitatea lui.* [II.19]
- Dacă deplasarea și entitatea care se deplasează ar fi diferite atunci entitatea care se deplasează ar putea exista și fără deplasare, și viceversa.* [II.20]
- Dacă lucrurile nu pot fi stabilite ca fiind diferite, și nici identice, pot ele să fie stabilite în vreun fel?* [II.21]
- Entitatea care se deplasează în virtutea unei deplasări nu inițiază deplasarea, întrucât nu există înaintea ei. Totuși, entitatea se deplasează.* [II.22]
- Nu există o altă deplasare decât cea care face cunoscută entitatea care se deplasează. Pentru că e imposibil să existe două feluri de deplasare asociate unei singure entități care se deplasează.* [II.23]
- O entitate care se deplasează nu inițiază o deplasare existentă, una inexistentă, sau una atât existentă cât și inexistentă. Nici o entitate care nu se deplasează.* [II.24]
- O entitate în ambele stări menționate nu inițiază o deplasare din cele trei feluri; așadar nici deplasarea în curs, nici entitatea care se deplasează, și nici deplasarea trecută, nu există intrinsec.* [II.25]

Capitolul 3

Analiza percepției

- Cele șase simțuri sunt:* [III.1]
văzul, auzul, mirosul, gustul, atingerea și gândirea.
Fiecare dintre ele are câmpul său de activitate,
precum ceea ce e văzut, etc.
- Văzul, într-adevăr,* [III.2]
nu se vede pe sine.
Dacă nu se vede pe sine,
cum poate vedea pe altul?
- Exemplul focului¹ nu e adecvat* [III.3]
pentru stabilirea văzului.
El poate fi respins analog cu analiza
deplasării trecute, în curs, și viitoare.
- Din moment ce nu există* [III.4]
văz care nu vede,
cum putem vorbi despre
văz care vede?
- Nici văzul, nici non-văzul* [III.5]
nu văd. Din nou,
explicația se face asemenea
cu cazul entității care se deplasează și deplasarea.
- Entitatea care vede nu există* [III.6]
nici împreună, nici separat de activitatea vizuală.
Din moment ce ea nu există,
unde găsim activitatea vizuală și obiectul văzut?
- Conștiința apare* [III.7]
din legătura dintre ochi și forme,
așa cum un copil apare
din legătura dintre mamă și tată.

¹Care arde combustibilul, dar nu se arde pe sine.

*Din lipsa existenței activității vizuale
rezultă lipsa existenței
celor patru: conștiința, etc.²
Cum, atunci, poate apărea atașamentul³?*

[III.8]

*Auzul, mirosul, gustul, atingerea,
cel care aude și ceea ce e auzit,
pot fi explicate
similar cu explicația văzului.*

[III.9]

---

²Și atingerea, senzația, dorința.

³Percepția obiectelor plăcute duce la atașament (atracție) față de ele.

Capitolul 4

Analiza agregatelor

- Materia nu poate fi concepută separat de cauza ei.* [IV.1]
Mai mult, fără materie nu e de găsit cauza materiei.
- Dacă materia ar exista fără cauză, ar rezulta că materia nu are cauză.* [IV.2]
Dar nicăieri nu există vreo entitate ne-cauzată.
- Dacă am concepe existența unei cauze a materiei separată de materie, am admite existența unei cauze fără efect.* [IV.3]
În realitate nu există o cauză fără efect.
- Când materia există, cauza ei e de neconceput.* [IV.4]
Mai mult, când materia nu există, cauza ei e de neconceput.
- Dar materia fără cauze nu are sens.* [IV.5]
Abandonați, așadar, conceptul "materie".
- Nu poate fi susținut că efectul seamănă cauzei¹.* [IV.6]
Nu poate fi susținut nici că efectul nu seamănă cauzei².

---

¹Din moment ce le separăm în "cauză" și "efect".

²Ambele sunt lipsite de natură proprie (existență intrinsecă).

*Simțirea, gândirea, percepția,
impulsurile³, și toate entitățile,
pot fi analizate similar
cu exemplul materiei.* [IV.7]

*Când are loc o demonstrație
bazată pe śūnyatā⁴,
contraargumentele nu sunt obiecții reale:
ele au aceeași natură ca teza⁵.* [IV.8]

*Când are loc o demonstrație
bazată pe śūnyatā,
defectele găsite de adversar nu sunt defecte reale:
ele au aceeași natură ca teza.* [IV.9]

---

³Adică restul agregatelor, în ontologia budistă.

⁴Vacuitate (eng. emptiness).

⁵Silogisme, la fel ca restul entităților din ontologia budistă, nu au baze intrinsec reale. Antiteza apare în dependență de teză.

Capitolul 5

Analiza elementelor

- Spațiul nu poate exista
înaintea apariției caracteristicilor spațiului.
Dacă ar putea exista înainte ar rezulta,
eronat, că putem concepe spațiul fără caracteristicile lui.* [V.1]
- Nicăieri nu există
vreo entitate lipsită de caracteristici.
Căror lucruri le putem atașa caracteristici,
când nu există lucruri lipsite de ele?* [V.2]
- Ceea ce e caracterizat nu produce caracteristici,
și nici ceea ce nu e caracterizat.
Aceste două feluri
cuprind toate entitățile posibile.* [V.3]
- Dacă n-ar exista caracteristici,
n-ar exista entități caracterizate.
Și unde nu există entități caracterizate,
nu există caracteristici.* [V.4]
- Așadar, nici entitatea caracterizată,
nici caracteristicile, nu există intrinsec.
Mai mult, e de neconceput vreo entitate
care să nu fie ori caracterizată, ori caracteristică.* [V.5]
- Așadar spațiul nu este o entitate,
nici o non-entitate, nici caracterizat
nici caracteristică. Celelalte cinci elemente¹
admit o analiză similară cu cea a spațiului.* [V.6]
- Cei cu înțelepciune redusă,
care văd doar existența și inexistența lucrurilor,
nu pot percepe
liniștea minunată a lucrurilor.* [V.7]

---

¹Pământ, apă, foc, vânt și conștiință.

Capitolul 6

Analiza dorinței și celui care dorește

Dacă cel care dorește ar exista înaintea dorinței, atunci dorința ar depinde de cel care dorește. Astfel, existența dorinței ar fi consecința existenței celui care dorește. [VI.1]

Din nou, dacă nu există cel care dorește cum poate exista dorința? Același lucru e valabil pentru cel care dorește: el depinde de existența sau inexistența dorinței. [VI.2]

Din nou, existența simultană a dorinței și a celui care dorește nu are sens. Altfel, fiecare dintre ei ar fi dependent de celălalt pentru existența proprie. [VI.3]

Identitatea¹ exclude existența simultană: cum ar putea exista ceva simultan cu sine însuși? Și cum am putea găsi existență simultană în diferență? [VI.4]

Dacă am admite existența simultană în identitate, simultaneitatea ar exista și fără alăturare². Dacă am admite existența simultană în diferență, simultaneitatea ar exista și fără alăturare³. [VI.5]

Dacă am admite existență simultană în diferență, în ce fel există împreună dorința și cel care dorește? Ar fi atunci, absurd, posibilă existența simultană ca alăturare a două entități complet diferite. [VI.6]

¹Dorinței și celui care dorește.

²Pentru că orice lucru ar fi simultan cu el însuși, fără să fie nevoie de un altul.

³Pentru că lucruri complet diferite ar fi simultane (de exemplu, o vază și o notă muzicală).

*Mai mult, dacă pornim de la ipoteza
că dorința și cel care dorește
sunt complet diferite,
de ce ne-ar interesa să existe simultan?* [VI.7]

*Spui că nu le putem stabili ca diferite,
și în același timp, vrei să demonstrezi existența lor simultană.
Pe de altă parte, postulând existența lor simultană,
vrei să demonstrezi diferența lor.* [VI.8]

*Dacă nu putem găsi entități diferite
nu există existență simultană.
Pe ce fel de diferență
vrei să stabilești existența simultană?* [VI.9]

*În consecință, dorința și cel care dorește
nu pot fi stabilite ca existând simultan sau ne-existând simultan.
La fel, nici o entitate nu poate fi stabilită
ca existând simultan, sau ne-existând simultan, cu altele.* [VI.10]

Capitolul 7

Analiza nașterii, ființării și pieirii

- Dacă nașterea e produsă,
atunci are asociate cele trei caracteristici ale entităților produse¹.
Dacă nu e o entitate produsă,
cum poate fi o caracteristică a entităților produse?* [VII.1]
- Luare individual, nici una dintre cele trei caracteristici
nu caracterizează complet o entitate produsă.
Dar cum ar fi posibil ca ele
sa aibă loc împreună în același timp?* [VII.2]
- Dacă nașterea, ființarea și pieirea
ar fi la rândul lor caracterizate,
caracterizarea lor, și a caracteristicilor lor, ar continua la infinit.
Dacă n-ar fi caracterizate, n-ar fi produse.* [VII.3]
- (Adversarul) Nașterea nașterii constă strict
în apariția nașterii primordiale.
Și, desigur, nașterea primordială
produce nașterea nașterii.* [VII.4]
- (Nāgārjuna) Dacă nașterea nașterii ar produce
nașterea primordială, cum ar putea nașterea nașterii
să producă nașterea primordială, când ea depinde
pentru propria existența de cea din urmă, care încă nu s-a născut?* [VII.5]
- Dacă spui că ceea ce depinde de nașterea primordială
produce nașterea primordială, cum ar putea produce
nașterea primordială, care depinde de nașterea nașterii,
și care nu a apărut încă?* [VII.6]

---

¹Naștere, ființare și pieire.

- Nașterea produsă acum ar putea
să producă cealaltă naștere,
care depinde de ea, doar dacă
o entitate inexistentă ar fi capabilă de producție.* [VII.7]
- (Adversarul) Așa cum lumina
se luminează și pe sine, și alte lucruri,
tot așa și nașterea
se naște și pe sine, și restul de lucruri.* [VII.8]
- (Nāgārjuna) Nu există întuneric
în lumină, sau în locul luminat.
Lumina, într-adevăr, este absența întunericului.
Deci, ce luminează lumina?* [VII.9]
- Cum ar putea lumina prezentă
să distrugă întuneric?
Lumina prezentă nu se extinde
până în întuneric.* [VII.10]
- Dacă întunericul ar fi distrus
de către lumină care nu ajunge până la el,
o lumânare aflată aici
ar putea distruge întunericul din tot universul.* [VII.11]
- Dacă lumina s-ar lumina
pe sine și alte lucruri,
ar rezulta că întunericul
s-ar ascunde pe sine și alte lucruri.* [VII.12]
- Cum ar putea nașterea nenăscută
să se producă pe sine însăși?
Dacă ar fi deja născută
cum s-ar putea produce a doua oară?* [VII.13]
- Nașterea nu e produsă
de entitatea în curs de naștere,
deja născută, sau care se va naște.
Analiza e similară cu cea a deplasării trecute, în curs, și viitoare.* [VII.14]
- Dacă mai întâi ar exista nașterea,
cum ar putea o entitate în curs de naștere,
încă nenăscută,
să depindă de naștere?* [VII.15]
- Orice entitate produsă dependent
este prin natură pace.
Așadar entitatea în curs de naștere,
și nașterea, au natura păcii.* [VII.16]
- Dacă ar exista undeva vreo entitate nenăscută,
ea s-ar putea naște.
Dar ce s-ar naște,
când entitatea nu există?* [VII.17]

- Dacă entitatea în curs de naștere
ar fi produsă de naștere,
cine anume produce,
la rândul ei, nașterea?* [VII.18]
- Dacă nașterea ar fi produsă
de către o meta-naștere, lanțul ar continua ad infinitum.
Dacă nașterea ar apărea fără cauză,
la fel s-ar întâmpla și cu restul lucrurilor.* [VII.19]
- Nici ce s-a născut, nici ce nu s-a născut
nu se poate naște.
Nici ceea ce este în ambele stări².
Într-adevăr, acest lucru a fost deja demonstrat³.* [VII.20]
- Nașterea unei entități care piere
nu are sens.
Entități care nu pier
nu există.* [VII.21]
- O entitate care a ființat nu ființează.
O entitate care încă nu a ființat nu ființează.
O entitate în curs de ființare nu ființează.
Ce entitate nenăscută poate ființa?* [VII.22]
- Nu are sens ca o entitate care piere
să ființeze.
Nu există vreo entitate
care să nu piară.* [VII.23]
- Toate lucrurile sunt
supuse îmbătrânirii și morții.
Ce entitate ar putea ființa
fără să fie supusă acestor condiții?* [VII.24]
- Ființarea unei entități nu există
nici intrinsec, nici datorită existenței altei ființări.
Cazul admite aceeași demonstrație cu nașterea,
care nu există intrinsec, nici produsă de o meta-naștere.* [VII.25]
- O entitate care nu a pierit încă, nu piere.
O entitate care a pierit deja, nu piere,
și nu piere nici o entitate în curs de piere.
Ce entitate nenăscută poate pieri?* [VII.26]
- Într-adevăr, o entitate care ființează
nu piere. La fel,
o entitate care nu ființează
nu piere.* [VII.27]

²Adică o entitate în curs de naștere, încă nenăscută, dar care a început deja să se nască.

³În capitolele 1 și 2.

- O stare
nu își pune capăt singură.
Și nici nu este
terminată de către starea care îi urmează.* [VII.28]
- Când nu are sens
existența vreunei entități,
nu are sens
nici pieirea.* [VII.29]
- Într-adevăr, o entitate care există
nu poate să piară,
pentru că nu poate
să existe și să nu existe în același timp.* [VII.30]
- O entitate care nu există
nu poate să piară.
E de neconceput, precum
tăierea aceluiași cap a doua oară.* [VII.31]
- Pieirea unei entități nu există
nici intrinsec, nici datorită existenței altei pieiri.
Cazul admite aceeași demonstrație cu nașterea,
care nu există intrinsec, nici produsă de o meta-naștere.* [VII.32]
- Pentru că nașterea, ființarea și pieirea,
nu pot fi stabilite, nu poate fi stabilită
nici o entitate produsă. Fără entități produse
cum putem stabili entități ne-produse?* [VII.33]
- Ca un vis, ca o iluzie,
ca o așezare fictivă,
așa afirmăm că au loc
nașterea, ființarea și pieirea.* [VII.34]

Capitolul 8

Analiza făptuitorului și faptei

- Un făptuitor existent
nu înfăptuiește o faptă existentă.
Un făptuitor inexistent
nu înfăptuiește o faptă inexistentă.* [VIII.1]
- Dacă făptuitorul ar exista intrinsec, n-ar exista
înfăptuirea, iar fapta ar putea exista fără făptuitor.
Dacă fapta ar exista intrinsec, n-ar exista înfăptuirea,
și făptuitorul ar putea exista fără faptă.* [VIII.2]
- Dacă o entitate în curs de a deveni făptuitor
ar produce o entitate în curs de a deveni faptă,
atunci fapta, la împlinire, nu va fi avut cauză,
și nici făptuitorul nu va fi avut cauză.* [VIII.3]
- Fără cauză, cele două:
efect și cauză, nu există.
Dacă n-ar exista, n-am observa
făptuitorul, înfăptuirea și fapta.* [VIII.4]
- Fără înfăptuire, etc., nu sunt posibile
nici entitățile, nici lipsa lor.
Fără entități și non-entități
nu există efectele produse de ele.* [VIII.5]
- Dacă n-ar exista efecte, nu s-ar putea
ajunge la eliberare, la salvare.
Orice activitate
ar deveni lipsită de scop.* [VIII.6]
- Un făptuitor care există și nu există
nu poate înfăptui o faptă care există și nu există.
Ființa și neființa nu pot fi aplicate aceleiași entități.
Cum ar putea ele co-exista?* [VIII.7]

- Un făptuitor existent nu poate produce o entitate în curs de a deveni faptă. O entitate în curs de a deveni făptuitor nu poate produce o faptă existentă. Altfel, am ajunge la concluzii absurde.* [VIII.8]
- Un făptuitor existent nu poate produce o faptă inexistentă, sau o entitate în curs de a deveni faptă, după cum deja am demonstrat.* [VIII.9]
- Un făptuitor inexistent nu poate produce o faptă inexistentă, sau o entitate în curs de a deveni faptă, după cum deja am demonstrat.* [VIII.10]
- O entitate în curs de a deveni făptuitor nu poate produce o faptă inexistentă, sau o entitate în curs de a deveni faptă, după cum deja am demonstrat.* [VIII.11]
- Făptuitorul e produs în dependență de faptă, iar fapta, la rândul ei, apare depinzând de făptuitor. Nu poate fi găsită nici o altă cauză pentru stabilirea lor.* [VIII.12]
- Însușirea agregatelor de către persoană poate fi explicată similar cu explicația faptei și făptuitorului. Tot restul fenomenelor pot fi explicate prin exemplul făptuitorului și faptei.* [VIII.13]

Capitolul 9

Analiza stării anterioare a sinelui

- Unii sugerează că o entitate care vede, aude, etc., sau simte, etc., există anterior funcțiilor sale.* [IX.1]
- Această entitate ar ființa înaintea funcțiilor sale, pentru ca funcțiile să se aplice unei entități existente.* [IX.2]
- Dacă entitatea ar exista înaintea funcțiilor sale, prin ce mijloace ne-ar deveni ea manifestă?* [IX.3]
- Dacă entitatea ar putea exista în lipsa funcțiilor sale, atunci, fără îndoială, și funcțiile ar putea exista în lipsa entității.* [IX.4]
- Entitatea apare datorită funcțiilor sale, și funcțiile apar datorită entității căreia îi aparțin. Cum să fie posibil ca entitatea să fie fără funcțiile sale și vice versa?* [IX.5]
- (Adversarul) Entitatea nu există înaintea totalității funcțiilor. Dar ea devine manifestă în momente diferite prin fiecare dintre ele: vedere, etc.* [IX.6]
- (Nāgārjuna) Dacă entitatea nu există anterior totalității funcțiilor sale: vedere, etc., atunci cum ar putea să existe înaintea fiecărei funcții, luate individual?* [IX.7]

- Dacă am admite că entitatea care vede
e aceeași cu entitatea care aude și cea care simte
atunci această entitate ar putea exista anterior funcțiilor sale.
Dar așa ceva este absurd.* [IX.8]
- Dacă am admite că entitatea care vede,
cea care aude, și cea care simte, sunt diferite,
atunci ar exista
o pluralitate în "sine".* [IX.9]
- Entitatea făcută manifestă
de către văz, auz, simț, etc.
nu a fost găsită
ca existentă intrinsec.* [IX.10]
- Văzul, auzul, simțul, etc., care
fac manifestă entitatea sinelui,
aceste funcții nu au fost găsite
ca existând intrinsec.* [IX.11]
- Unei entități ne-stabilite
anterior, concomitent, sau ulterior funcțiilor sale
nu i se aplică
noțiunile de existență și inexistență.* [IX.12]

Capitolul 10

Analiza flăcării și combustibilului

- Dacă flacăra ar fi combustibil, făptuitorul ar fi identic cu fapta.* [X.1]
Dacă flacăra ar fi diferită de combustibil, ar putea exista în lipsa combustibilului.
- Dacă flacăra n-ar fi cauzată flacăra ar arde permanent.* [X.2]
N-ar avea rost aprinderea flăcării, și flacăra n-ar fi în vreo relație cu altă entitate.
- Dacă flacăra ar fi independentă de orice entitate, ar arde fără cauză.* [X.3]
Din moment ce ar arde în continuu, aprinderea ei ar fi absurdă.
- Dacă e combustibil doar câtă vreme arde, cum poate fi, atunci, combustibilul aprins?* [X.4]
- Dacă ar fi diferite¹, nu s-ar atinge.* [X.5]
Dacă nu s-ar atinge, n-ar arde nimic.
Dacă n-ar arde, nu s-ar consuma nimic.
Dacă nu s-ar consuma, ar rămâne permanent în aceeași stare.
- (Adversarul) După cum femeia și bărbatul, deși diferiți, se unesc, la fel, flacăra și combustibilul, deși diferite, se pot combina.* [X.6]

---

¹Flacăra și combustibilul.

- (Nāgārjuna) Conform exemplului tău,
flacăra și combustibilul
s-ar atinge,
deși esențial diferite. [X.7]
- Dacă flacăra depinde de combustibil,
și combustibilul depinde de flăcără,
atunci unul dintre ele trebuie
să existe înaintea celuilalt. [X.8]
- Dacă flacăra ar depinde de combustibilul
existent anterior, atunci flacăra
existentă ar fi stabilită din nou.
Și combustibilul ar putea exista în absența flăcării. [X.9]
- Dacă aceea de care depinde o entitate
pentru existența ei, depinde, la rândul ei,
de aceasta din urmă,
cine e stabilit în dependență de cine? [X.10]
- Cum ar putea o entitate care depinde de o alta
pentru existența ei, să depindă când încă nu există?
Să spunem că mai depinde când deja există
este absurd. [X.11]
- Flacăra nu există în dependență
de combustibil, și nu există nici independent
de combustibil. La fel, combustibilul
nu există în dependență, sau independent, de flăcără. [X.12]
- Flacăra nu se află în combustibil,
nici nu se naște din altceva. [X.13]
- Restul obiecțiilor au fost tratate
în analiza deplasării trecute, în curs, și viitoare.
- Din nou, flacăra nu este nici combustibil, nici ceva diferit
de combustibil. Flacăra nu conține combustibil.
Nu există nici combustibil în flăcără,
nici flăcără în combustibil. [X.14]
- Prin analiza flăcării și combustibilului
sunt explicate toate entitățile, fără excepție:
șesături, vase,
persoana și agregatele. [X.15]
- În ce mă privește,
cei care susțin realitatea entităților,
și le atribuie existență intrinsecă,
nu cunosc adevărul învățăturilor lui Buddha. [X.16]

Capitolul 11

Analiza începutului și sfârșitului

- Întrebat despre începutul saṃsārei¹,
Buddha a răspuns că e de neconceput.
Saṃsāra nu are început sau sfârșit.
Așadar nu există înainte și după.* [XI.1]
- Dacă nu există început și sfârșit,
cum ar putea să existe mijloc?
Așadar, nu este potrivit să privim saṃsāra
în termeni de anterior, posterior sau simultan.* [XI.2]
- Dacă entitatea nașterii ar fi anterioară
entității morții, ar exista
naștere fără moarte,
și ființe nemuritoare.* [XI.3]
- Dacă moartea ar fi
anterioară nașterii,
cum ar fi de conceput moartea
în lipsa a ceva născut?* [XI.4]
- Într-adevăr, moartea nu poate fi
simultană cu nașterea.
Altfel, ce e în curs de naștere ar fi muribund,
și ambele ar fi ne-cauzate.* [XI.5]
- Când stările de anterior, posterior și simultan
nu pot fi stabilite,
cum pot fi postulate
conceptele de naștere și moarte?* [XI.6]

---

¹Existență ciclică, lumea suferinței, opusul lui nirvāṇa.

*Cauză și efect,
caracteristici și caracterizat,
cel ce simte și simțul,
și orice alte entități . . .*

[XI.7]

*. . . lipsa unei stări anterioare
nu se aplică
doar saṃsārei,
ci tuturor entităților existente.*

[XI.8]

Capitolul 12

Analiza suferinței

- Unii spun că suferința este auto-produsă, produsă de altceva, produsă și de sine și de altceva, sau că apare fără cauză. Suferința nu este produsă astfel.* [XII.1]
- Dacă suferința ar fi cauzată de ea însăși atunci nu s-ar forma depinzând de ceva. Pentru că, fără îndoială, acele agregate¹ apar în dependență de aceste agregate².* [XII.2]
- Dacă aceste agregate ar fi diferite de acele agregate, și acelea diferite de acestea, atunci suferința ar fi produsă de altceva.* [XII.3]
- Dacă suferința e produsă de individ însuși, cine e acest individ care, separat de suferință, și-o cauzează?* [XII.4]
- Dacă suferința e produsă de un alt individ, cine e individul care, separat de suferință, primește, totuși, suferința produsă de altul?* [XII.5]
- Dacă suferința e produsă de un alt individ, care e natura acestui individ care, deși separat de suferință, cauzează și dă suferința receptorului?* [XII.6]
- Dacă producerea de către sine nu poate fi stabilită ce sens are producerea de către altul? Pentru că, fără îndoială, suferința produsă de altul e, pentru el, suferință produsă de sine.* [XII.7]

¹Efectul (în cazul de față, suferința).

²Cauza.

*Într-adevăr, atunci nu există suferință
produsă de sine. Nimic nu e cauzat de sine însuși.
Cum ar putea exista suferință produsă de altul,
când, atunci, ar fi produsă de alt sine?* [XII.8]

*Dacă suferința ar putea fi produsă de sine,
sau de către un altul, ar putea fi produsă
și de combinația dintre ei. Cum ar putea alternativa,
apariția ne-cauzată a suferinței, să aibă sens?* [XII.9]

*Nu doar suferința nu există
în vreuna dintre cele patru alternative:
nici vreo entitate externă nu există
în vreuna dintre cele patru alternative.* [XII.10]

Capitolul 13

Analiza fenomenelor condiționate

- Buddha a spus* [XIII.1]
că entitățile iluzorii sunt false.
Toate fenomenele condiționate sunt iluzorii,
așadar sunt false.
- Dacă entitățile iluzorii sunt false* [XIII.2]
cărui adevăr sunt ele opuse?
Răspunsul lui Buddha
este śūnyāta.
- (Adversarul) Se spune că entitățile* [XIII.3]
nu au natură proprie
pentru că se transformă continuu,
nu pentru că natura lor e śūnyāta.
- (Nāgārjuna) Dacă n-ar exista natură proprie,* [XIII.4]
ce ar putea să se transforme în altceva?
Dacă ar exista natură proprie
cum ar putea exista transformarea?
- Transformarea nu stă în această entitate,* [XIII.5]
și nici în cealaltă.
Pentru că tânărul nu îmbătrânește,
și nici bătrânul nu îmbătrânește.
- Dacă o entitate ar admite* [XIII.6]
schimbare în natura proprie,
laptele însuși ar fi unt.
Altfel, untul n-ar avea nici o legătură cu laptele.
- Dacă ar exista ceva cu natură proprie,* [XIII.7]
atunci ar putea exista și ceva cu natura śūnyei.
Dar, cum nimic nu există intrinsec,
cum poate exista śūnyatā?

*Înțelepții ne-au învățat
că śūnyāta este renunțarea la doctrine false.
Dar ne-au spus că cei atașați de conceptul
de "śūnyāta" sunt incorigibili.*

[XIII.8]

Capitolul 14

Analiza conexiunii

- Obiectul văzut, văzul,
și cel care vede,
nu pot fi în conexiune,
nici câte două, nici toate împreună.* [XIV.1]
- La fel, obiectul dorit, dorința,
și cel care dorește, și, asemenea,
beteșugurile și celelalte simțuri,
admit aceeași analiză ca văzul.* [XIV.2]
- Conexiunea poate avea loc doar
între entități diferite.* [XIV.3]
*Pentru că nu putem stabili văzul, etc.,
drept diferite, atunci nu există conexiune.*
- Nu numai că văzul, etc.* [XIV.4]
*nu există ca entități diferite,
dar nici o entitate nu poate fi diferită
de o alta, dacă ele co-există.*
- Diferența apare datorită relației dintre două entități
desemnate ca diferite, și nu există în lipsa lor.* [XIV.5]
*În continuare, tocmai din cauza relației,
cele două nu pot fi stabilite ca diferite intrinsec.*
- Dacă o entitate ar fi diferită intrinsec,* [XIV.6]
*atunci ar putea fi desemnată ca diferită
și în absența entității de care e diferită.
Dar așa ceva e de neconceput.*
- Diferența nu există nici într-o entitate diferită,
nici într-o entitate care nu e diferită.* [XIV.7]
*Dacă diferența nu există,
atunci nu există nici identitate.*

*Conexiunea nu are sens pentru aceeași entitate
cu ea însăși, sau pentru entități diferite.
Entitatea conectată, cea la care se conectează,
și conexiunea, nu pot fi stabilite.*

[XIV.8]

Capitolul 15

Analiza naturii proprii

*Natura proprie¹ nu poate
depinde de cauze. O natură proprie
care ar depinde de cauze
ar fi produsă.* [XV.1]

*Cum ar putea fi produsă
natura proprie? Natura proprie
nu e produsă,
și nu depinde de nimic.* [XV.2]

*Acolo unde nu există natura proprie,
cum poate exista natura celuilalt?
Natura celuilalt
e natura proprie a celuilalt.* [XV.3]

*Fără natura proprie și natura celuilalt,
cum putem stabili existența?
Dacă ar exista natura proprie și natura celuilalt
ar exista intrinsec lucruri.* [XV.4]

*Dacă existența nu poate fi stabilită,
nici inexistența nu poate fi stabilită.
Într-adevăr, când un lucru se transformă în altul,
oamenii spun că nu mai există.* [XV.5]

*Cei care cred în natura proprie,
natura celuilalt, existență și inexistență,
nu pot percepe adevărul
din învățăturile lui Buddha.* [XV.6]

*Buddha, cunoscând adevărul despre
existență și inexistență
le-a infirmat, în "Indicații către Kātyāyana",
pe amândouă.* [XV.7]

---

¹Sau esența.

*Dacă ceva ar exista intrinsec²,
n-ar putea deveni inexistent niciodată.
O natură proprie care se schimbă
este absurdă.* [XV.8]

*Dacă natura proprie nu există,
ce lucru se poate transforma?
Dacă natura proprie există,
ce lucru se poate transforma?* [XV.9]

*"Existență" e atașament de permanență.
"Inexistență", doctrina nimicirii.
Cei înțelepți, așadar, nu zăbovesc
în conceptele "existență" și "inexistență".* [XV.10]

*"Ceea ce există intrinsec nu devine inexistent"
este doctrina permanenței.
"Ce a existat înainte, acum nu mai există"
e doctrina nimicirii.* [XV.11]

---

²Adică esențial, cu natură proprie.

Capitolul 16

Analiza robiei și eliberării

- Dacă am admite că fenomenele condiționate migrează ciclic, ele n-ar putea să o facă nici ca entități permanente, nici ca entități impermanente. Persoana e similară din acest punct de vedere.* [XVI.1]
- Se spune că persoana migrează ciclic, dar dacă persoana nu e de găsit când o căutăm în cinci pași¹, printre agregate, elemente și simțuri, ce entitate migrează ciclic?* [XVI.2]
- O entitate în curs de a trece de la o formă fizică la alta nu are formă fizică. Cum poate migra ciclic o persoană?* [XVI.3]
- Fenomenele condiționate care transcend suferința n-au nici un sens. Nici persoana care transcende suferința n-are nici un sens.* [XVI.4]
- Fenomenele condiționate, născându-se și pierind, nici nu sunt în robie, nici nu vor fi eliberate. În același fel, ca mai sus, persoanele nici nu sunt în robie, nici nu vor fi eliberate.* [XVI.5]
- Dacă robia s-ar datora stării atașamentului, persoana asociată acestei stări² nu e în robie. Iar în lipsa atașamentului, n-ar fi în robie. Cine ar putea fi, atunci, în robie?* [XVI.6]

---

¹E persoana 1. identică cu, 2. diferită de, 3. în posesia, 4. bazată pe, 5. baza pentru, agregate, elemente, etc.?

²Și diferită de stare.

Dacă înrobirea ar exista înaintea robului, [XVI.7]

atunci ar exista robie, dar nu există.

*Restul a fost explicat în analiza
deplasării trecute, în curs, și viitoare.*

Cine e înrobit nu e eliberat.

[XVI.8]

Cine nu e înrobit nu e eliberat.

*Dacă cel înrobit ar fi eliberat,
robia și eliberarea ar fi simultane.*

Cei cărora le place să spună:

[XVI.9]

"Am să renunț la atașament

și am să obțin nirvāṇa.",

au cel mai puternic atașament.

Dacă nirvāṇa nu e ceva de obținut,

[XVI.10]

și saṃsāra nu e ceva de aruncat,

cum putem concepe nirvāṇa,

și cum putem concepe saṃsāra?

Capitolul 17

Analiza acțiunilor și rezultatelor lor

- Cumpătarea, bunăvoința față de ceilalți,
și mărinimia, sunt dharma,
semințele care produc fructe
în viața asta, și în următoarea.* [XVII.1]
- Buddha ne-a învățat
că acțiunile se împart în
voință și acte voliționale.
Subcategoriile lor au fost expuse în detaliu.* [XVII.2]
- Dintre ele, "voința"
este declarată drept mintală.
"Actele voliționale"
sunt fizice și verbale.* [XVII.3]
- Vorbirea și mișcarea,
non-abandonul imperceptibil,
și la fel,
abandonul imperceptibil . . .* [XVII.4]
- . . . acțiunile virtuozose și cele ne-virtuozose
izvorâte din plăcere,
și intenția însăși,
aceste șapte categorii constituie acțiunea.* [XVII.5]
- Dacă o acțiune și-ar continua existența
până ar da în pârg, ar fi permanentă.
Dacă ar pierde, cum ar putea,
fără să existe, să producă un rezultat?* [XVII.6]
- (Primul adversar) Seria vlăstarului, și așa mai departe,
apare din sămânță,
datorită căreia se naște fructul;
fără sămânță, nu s-ar naște.* [XVII.7]

- Seria se naște din sămânță,
și fructul se naște din serie.
Așadar, sămânța precede fructul,
fără permanență, și fără întrerupere.* [XVII.8]
- O serie mintală
izvorăște din minte.
Și din serie se naște rezultatul.
Fără minte, nu s-ar naște.* [XVII.9]
- Seria se naște din minte,
și din serie se naște rezultatul.
Așadar, acțiunea precede rezultatul,
fără permanență, și fără întrerupere.* [XVII.10]
- Cele zece căi de acțiune pură
sunt modalitățile de a practica dharma.
În viața asta, și în următoarea,
rezultatele lor sunt bucuriile celor cinci simțuri.* [XVII.11]
- (Al doilea adversar) În cadrul acestei analize
s-au făcut erori numeroase și semnificative.
În consecință, această explicație
nu e acceptabilă aici.* [XVII.12]
- Explicația dată de către Buddha,
de către cei treziți independent,
și de către ascultători, este cea corectă.
Pe aceasta, atunci, o vom expune.* [XVII.13]
- Non-disiparea acțiunii seamănă unui bilet la ordin.
Acțiunea este similară unei datorii.
Non-disiparea se manifestă în toate cele patru tărâmur¹ deodată,
și natura ei e neutră².* [XVII.14]
- Nu e eliminată prin renunțare la ea,
ci doar prin acțiuni virtuozitate pragmatice.
Rezultatele acțiunii apar astfel
drept consecință a non-disipării acțiunii.* [XVII.15]
- Dacă s-ar putea elimina prin renunțare,
sau distruge printr-un transfer,
ar rezulta diverse erori,
precum distrugerea acțiunii.* [XVII.16]
- Toate acțiunile dintr-un tărâm,
fie ele virtuozitate sau ne-virtuozitate,
se unesc într-o singură non-disipare
la trecerea în alt tărâm.* [XVII.17]

---

¹Tărâmul dorinței, al materiei, al imaterialului, și al transcendenței.

²Nu e pură sau impură.

- În cursul vieții, câte o non-disipare
se naște odată cu o instanță
a unei acțiuni virtuose sau ne-virtuoase,
și rămâne și după rezultatul acțiunii.* [XVII.18]
- Ea piere când rezultatul este
transcendența suferinței, sau la moarte.
Trebuie subliniat că pieirea non-disipării e categorizată
în termeni de pură, respectiv impură.* [XVII.19]
- (Nāgārjuna) Fenomenul non-disipării acțiunii
despre care vorbește Buddha înseamnă
śūnyāta fără nimicire,
și saṃsāra fără permanență.* [XVII.20]
- Acțiunea nu se naște,
pentru că nu are natură proprie.
Dacă nu se naște,
acțiunea nu e disipată³.* [XVII.21]
- Dacă ar avea natură proprie,
acțiunea ar fi permanentă,
și nu ar putea fi produsă.
Producerea unei entități eterne nu are sens.* [XVII.22]
- Dacă acțiunea ar exista intrinsec, ne-ar fi frică
de întâlnirea cu ceva ce n-am făcut.
O consecință ar fi
un comportament impur.* [XVII.23]
- Fără îndoială,
asta ar contrazice toate convențiile.
Distincția dintre sfinți și păcătoși
n-ar mai putea fi făcută.* [XVII.24]
- Rezultatul născut din acțiune
s-ar naște din nou și din nou,
pentru că, dacă ar avea natură proprie,
acțiunea ar continua să existe.* [XVII.25]
- Acțiunile au natura impulsurilor,
dar impulsurile nu sunt reale intrinsec.
Dacă impulsurile nu au natură proprie,
cum pot acțiunile exista intrinsec?* [XVII.26]
- Se spune că impulsurile și acțiunile
sunt cauzele corpului.
Dacă natura impulsurilor și acțiunilor este śūnya,
ce putem spune despre corp?* [XVII.27]

---

³Nu piere.

- Orbit de ignoranță,
și mistuit de dorință,
receptorul consecințelor acțiunii,
nu e identic cu agentul acțiunii, nici diferit.* [XVII.28]
- Pentru că acțiunea nu se naște
nici din cauze intrinsec existente,
nici din cauze intrinsec inexistente,
nu există nici agentul ei.* [XVII.29]
- Dacă nu există acțiune și agent,
cum ar putea exista consecințele acțiunii?
Dacă nu există consecințe,
cum ar putea exista un receptor al lor?* [XVII.30]
- Învățătorul, într-un miracol perfect,
produce emanații,
și aceste emanații, la rândul lor,
produc alte emanații.* [XVII.31]
- În același fel,
acțiunea executată de agent
e asemenea unei emanații,
o emanație produsă de altă emanație.* [XVII.32]
- Impulsul, acțiunea, corpul,
agentul, și rezultatul,
sunt toate aidoma unei așezări fictive,
unei iluzii, și unui vis.* [XVII.33]

Capitolul 18

Analiza sinelui și lucrurilor

- Dacă sinele ar consta în agregate,
s-ar produce și distruge odată cu ele.
Dacă ar fi diferit de agregate,
n-ar avea caracteristicile agregatelor.* [XVIII.1]
- Unde sinele nu există,
cum ar putea exista ceva care să îi aparțină?
În urma pacificării sinelui, și a individualității,
credița în "eu" și "al meu" încetează.* [XVIII.2]
- Nu există nici vreo entitate
fără sine și individualitate.
Cine o vede ca având un non-sine
și o non-individualitate, nu înțelege adevărul.* [XVIII.3]
- Atașamentul încetează atunci când
conceptele "sine" și "individualitate" sunt epuizate
relativ la entitățile interne și externe.
Când ele încetează, așa face și (re)nașterea.* [XVIII.4]
- Eliberarea survine datorită epuizării impulsurilor și acțiunilor.
Impulsurile și acțiunile sunt cauzate de gânduri,
iar gândurile izvorăsc din construcții conceptuale.
Construcțiile conceptuale sunt izgonite în sūnyāta.* [XVIII.5]
- Cei Înțelepți au folosit pragmatic "sinele",
și au expus doctrina non-sinelui.
Dar ne-au învățat și că
nu există nici sine, nici non-sine.* [XVIII.6]
- Unde sfera gândirii încetează,
entitățile desemnate iau sfârșit.
Ca nirvāṇa, natura existenței
nu este produsă, și nu poate fi distrusă.* [XVIII.7]

- Totul este real, ireal,
și real și ireal,
nici real nici ireal.
Asta e învățătura lui Buddha.* [XVIII.8]
- Ne-cunoscută prin vreo entitate, calmă,
ne-construită prin concepte, fără discriminare,
și fără semnificații multiple -
astea sunt caracteristicile realității.* [XVIII.9]
- Ceea ce se naște în dependență de altceva
nu e nici identic cu celălalt,
nici diferit de el.
În consecință, nu e nici nimic, nici permanent.* [XVIII.10]
- Cei ce sunt Buddha, protectorii lumii,
ne oferă nectarul învățăturii,
fără identitate sau diferență a semnificației,
fără nimicire sau permanență.* [XVIII.11]
- Când un Buddha perfect nu apare,
și discipolii încetează să mai existe,
iluminarea celor care devin Buddha independent¹
va avea loc și fără maestru.* [XVIII.12]

---

¹Pratyekabuddha.

Capitolul 19

Analiza timpului

- Dacă prezentul și viitorul
ar depinde neîntrerupt de trecut,
prezentul și viitorul
ar exista în trecut.* [XIX.1]
- Dacă prezentul și viitorul
n-ar exista în trecut,
cum ar putea ele
să depindă neîntrerupt de trecut?* [XIX.2]
- Dacă cele două nu depind de trecut
ele nu pot fi stabilite.
Așadar, prezentul și viitorul
nu există intrinsec.* [XIX.3]
- Metoda de mai sus se aplică și
celorlalte două perioade,
conceptelor "superior", "mijloc" și "inferior",
identității, și așa mai departe.* [XIX.4]
- O perioadă ne-staționară nu poate fi examinată.
O perioadă staționară, deși examinabilă,
nu există. În ce fel am putea stabili
o perioadă de timp ne-examinabilă?* [XIX.5]
- Dacă timpul există în dependență de entități,
cum poate exista fără ele?
Când nu există nici o entitate,
cum ar putea exista timpul?* [XIX.6]

Capitolul 20

Analiza ansamblului

- Dacă efectul ar fi produs de către ansamblul cauzelor sale, și e prezent în ansamblu, cum ar putea efectul să fie produs de ansamblu?* [XX.1]
- Dacă efectul ar fi produs de ansamblul cauzelor, și nu e prezent în ansamblu, cum ar putea efectul să fie produs de ansamblu?* [XX.2]
- Dacă efectul ar fi prezent în ansamblul cauzelor lui, el ar trebui să fie perceptibil în ansamblu, dar nu este.* [XX.3]
- Dacă efectul n-ar fi prezent în ansamblul cauzelor lui, atunci cauzele lui ar semăna unor non-cauze.* [XX.4]
- Dacă existența unei cauze ar înceta după ce s-a transformat în efect, atunci cauza ar avea două identități: una care nu mai există, și una care continuă să existe.* [XX.5]
- Dacă o cauză ar dispărea înainte de a se transforma în efect, atunci efectul care s-a născut după distrugerea cauzei, n-ar avea cauză.* [XX.6]
- Dacă efectul ar fi produs odată cu ansamblul cauzelor lui, producătorul, și cel produs, ar fi atunci simultane.* [XX.7]

- Dacă efectul ar precede
ansamblul cauzelor lui,
absența ansamblului ar implica
producerea unui efect ne-cauzat.* [XX.8]
- Dacă o cauză ar înceta să existe,
dar s-ar transforma, totuși, în efect,
ar rezulta că efectul este, de fapt,
re-nașterea unei cauze deja existente.* [XX.9]
- Cum ar putea ceea ce a pierit și a dispărut
să fie producătorul unui efect existent?
Cum ar putea o cauză încă existentă
să fie conectată efectului său existent?* [XX.10]
- Dacă efectul și cauza n-ar fi conectate,
cum s-ar putea produce efectul?
Efectul nu poate fi produs
nici în prezența, nici în absența cauzei.* [XX.11]
- Un efect trecut nu e niciodată în contact
cu o cauză trecută,
nici cu una încă nenăscută,
și nici cu una deja existentă.* [XX.12]
- Un efect existent
nu e niciodată în contact
cu o cauză încă nenăscută,
nici cu una trecută, nici cu una existentă.* [XX.13]
- Un efect încă nenăscut
nu e niciodată în contact
cu o cauză existentă, nici cu una
încă nenăscută, nici cu una trecută.* [XX.14]
- Dacă nu există contact,
cum poate o cauză produce un efect?
Chiar dacă există contact,
cum poate o cauză produce un efect?* [XX.15]
- Dacă nu își conține efectul
cum îl poate produce cauza?
Dacă își conține efectul,
cum îl poate produce cauza?* [XX.16]
- Un efect a cărui natură nu e *śūnya*¹
nu se naște, și nu poate pieri.
Așadar, ceea ce nu are natura *śūnyei*
nu a pierit, și nu s-a născut.* [XX.17]

---

¹Un efect care există intrinsec; care posedă natură proprie.

- Cum poate ceva cu natura sūnyei
să se nască, sau să piară?* [XX.18]
*Aşadar, ceea ce are natura sūnyei
nu a pierit, şi nu s-a născut.*
- E absurd ca efectul şi cauza
să fie identice.* [XX.19]
*E absurd ca efectul şi cauza
să fie diferite.*
- Dacă efectul şi cauza ar fi identice,
producătorul şi produsul ar fi acelaşi lucru.* [XX.20]
*Dacă efectul şi cauza ar fi diferite,
o cauză şi o non-cauză ar fi acelaşi lucru.*
- Dacă un efect există intrinsec,
ce mai are de produs cauza lui?* [XX.21]
*Dacă un efect e intrinsec inexistent
ce a produs cauza lui?*
- O cauză care nu produce un efect
nu are sens.* [XX.22]
*Dacă nu are sens cauza,
al cui e efectul?*
- Dacă ansamblul cauzelor
nu se produce* [XX.23]
*pe sine însuşi,
în ce fel produce un efect?*
- Aşadar, nu există nici un efect produs
de ansamblul cauzelor, sau de ceva diferit de el.* [XX.24]
*Când nu există nici un efect,
cum poate exista vreun ansamblu al cauzelor?*

Capitolul 21

Analiza formării și dezintegrării

- Dezintegrarea nu există nici separat de, nici împreună cu, formarea unei entități.
La fel, formarea nu există nici separat de, nici împreună cu, dezintegrarea.* [XXI.1]
- Cum ar putea exista dezintegrare în lipsa formării?
Dacă ar fi posibil, ar exista moarte în absența nașterii.* [XXI.2]
- Cum ar putea avea loc dezintegrarea împreună cu formarea unei entități?
Într-adevăr, nașterea și moartea nu pot avea loc în același timp.* [XXI.3]
- Cum ar putea exista formarea fără dezintegrare?
Nu sunt de găsit nicăieri lucruri care să nu fie impermanente.* [XXI.4]
- Cum ar putea avea loc formarea împreună cu dezintegrarea unei entități?
Într-adevăr, nașterea și moartea nu pot avea loc în același timp.* [XXI.5]
- Nu pot fi stabilite împreună sau separat.
Atunci, în ce fel ar putea fi stabilite?* [XXI.6]
- Un lucru care a pierit nu se formează.
Un lucru care există nu se formează.
Un lucru care a pierit nu se dezintegrează.
Un lucru care există nu se dezintegrează.* [XXI.7]

- Formarea și dezintegrarea nu există
în absența lucrurilor.
Iar lucrurile nu există
în absența formării și dezintegrării.* [XXI.8]
- Pentru lucrurile ale căror natură e śūnyatā
formarea și dezintegrarea nu au sens.
Pentru lucrurile ale căror natură nu e śūnyatā¹
formarea și dezintegrarea nu au sens.* [XXI.9]
- Formarea și dezintegrarea
nu pot fi același lucru.
Ele nu pot fi
nici diferite.* [XXI.10]
- Percepția formării
și dezintegrării
este consecința
unei minți amăgite.* [XXI.11]
- Existența nu e produsă de ea însăși,
nici nu e produsă de non-existență.
La fel, non-existența nu e produsă de ea însăși,
sau de către existență.* [XXI.12]
- Existența nu e produsă
de sine, de altul,
sau de sine împreună cu un altul.
Cum, atunci, ar fi produsă?* [XXI.13]
- Pentru cine postulează existența intrinsecă,
rezultă doctrinele permanenței și nimicirii,
pentru că un lucru care există în acest fel
trebuie să fie permanent, sau inexistent.* [XXI.14]
- (Adversarul) Din contră, dacă admitem existența intrinsecă,
nu rezultă permanență sau nimicire,
dacă luăm în calcul formarea și dezintegrarea
entităților care constituie un lanț causal².* [XXI.15]
- (Nāgārjuna) Dacă entitățile care constituie un lanț causal
se formează, și se dezintegrează³, atunci,
pentru că ceea ce piere nu se naște din nou,
rezultă inexistența cauzei.* [XXI.16]
- Dacă un lucru există intrinsec,
e absurd să spunem că devine inexistent.
Dar, la intrarea în nirvāṇa,
lanțul causal încetează complet.* [XXI.17]

---

¹Entități existente intrinsec.

²Implicit aici e lanțul causal ciclic naștere-moarte-renaștere (saṃsāra).

³În contextul existenței intrinseci.

Dacă veriga anterioară s-ar dezintegra, [XXI.18]

nu ar avea sens formarea verigii care urmează.

Dacă veriga anterioară nu s-ar dezintegra,

nu ar avea sens formarea verigii care urmează.

Dacă veriga anterioară s-ar dezintegra [XXI.19]

simultan cu formarea verigii următoare,

atunci ceea ce s-ar dezintegra,

ar fi complet diferit de ceea ce s-ar forma.

Dacă dezintegrarea verigii anterioare [XXI.20]

și formarea verigii următoare n-ar putea fi simultane,

atunci agregatele muribundului

ar fi aceleași cu cele ale noului-născut.

În concluzie, lanțul causal nu poate fi stabilit [XXI.21]

în raport cu cele trei perioade⁴.

Din moment ce nu există astfel,

în ce fel există el?

---

⁴Trecut, prezent, viitor.

Capitolul 22

Analiza lui Tathāgata

*Tathāgata¹ nu e identic cu,
sau diferit de, agregate. Nu e
conținut de, și nu conține,
agregatele. Ce e, atunci, Tathāgata?* [XXII.1]

*Dacă Buddha depinde de agregate,
atunci nu poate exista cu natură proprie².
Cum poate ceva fără natură proprie
să existe prin natura celuiilalt?* [XXII.2]

*Ceea ce există datorită altuia
nu poate constitui un sine.
Dar cum ar putea Tathāgata
să fie ceva fără sine?* [XXII.3]

*Dacă nu există natură proprie,
cum poate exista natura celuiilalt?
Fără natură proprie și natura celuiilalt,
ce este Tathāgata?* [XXII.4]

*Dacă ar exista vreun Tathāgata
înainte de agregatele lui, el totuși se manifestă
în dependență de ele, e un Tathāgata
în virtutea asocierii cu ele.* [XXII.5]

*Când nu există vreun Tathāgata
care să nu depindă de agregate,
cum putem vorbi despre un Tathāgata
care să depindă de ele?* [XXII.6]

*Pentru că nu există o entitate
de care să depindă,
sau o relație de dependență,
nu există un Tathāgata care depinde.* [XXII.7]

¹" Cel-astfel-plecat", " cel-astfel-venit" (Buddha).

²Intrinsec.

- Cum poate fi găsit Tathāgata
prin relația lui cu agregatele,
când, căutat în cele cinci moduri³,
nu admite identitate sau diferență? [XXII.8]
- Relația de dependență
nu are natură proprie.
Ce nu există prin propria natură
nu există cu natura celuilalt. [XXII.9]
- La fel, ceea ce depinde, și ceea ce care depinde
au natura sūnyei. Ce putem spune,
în termenii sūnyei, despre un Tathāgata
a cărui natură e sūnya? [XXII.10]
- Nimic nu e sūnya, non-sūnya,
și sūnya și non-sūnya,
sau nici sūnya nici non-sūnya.
Termenii sunt utili convențional. [XXII.11]
- Cum s-ar putea aplica cele patru precum:
permanent, impermanent, etc., păcii?
Cum s-ar putea aplica cele patru precum:
finit, infinit, etc., păcii? [XXII.12]
- Cel înrădăcinat în dogma
existenței sau non-existenței lui Buddha,
va afirma până și existența
sau non-existența lui după ce a trecut în nirvāṇa. [XXII.13]
- Pentru că natura lui Buddha
este sūnya, raționamentele
despre existența, sau non-existența lui în nirvāṇa
sunt absurde. [XXII.14]
- Cei care dezvoltă teorii despre Buddha,
care a trecut dincolo de orice teorie, și e constant,
se împotmolesc în teoriile lor,
și nu-l văd pe Buddha. [XXII.15]
- Natura existenței lui Tathāgata
este natura existenței lumii.
Tathāgata nu are natură proprie,
și lumea, la rândul ei, e lipsită de esență. [XXII.16]

---

³1. Identic cu, 2. diferit de, 3. conținut în, 4. container pentru, 5. posesor (extern) al agregatelor.

Capitolul 23

Analiza erorilor

- Se spune că dorința, mânia și confuzia¹
se nasc din gând.* [XXIII.1]
*Ele sunt cauzate de erorile de percepție
a purității și impurității.*
- Produce în dependență de erori,
beteșugurile nu pot exista
cu natură proprie.* [XXIII.2]
Așadar, nu există intrinsec.
- Existența sau non-existența sinelui
nu au putut fi stabilite în nici un fel.* [XXIII.3]
*Fără sine,
cum am putea stabili beteșugurile?*
- Beteșugurile sunt ale cuiva²,
dar acela nu a fost stabilit.* [XXIII.4]
*Fără cineva afectat,
beteșugurile ar fi ale nimănui.*
- La fel ca în cazul corpului cuiva, beteșugurile
nu sunt de găsit, în vreunul din cele cinci feluri³,
în cel afectat. La fel ca în cazul corpului, cel afectat
nu e de găsit în cele cinci feluri în beteșuguri.* [XXIII.5]
- Erorile de percepție a purității
și impurității nu există intrinsec.* [XXIII.6]
*În virtutea căror erori despre puritate și impuritate
ar putea exista beteșugurile?*

---

¹Referite drept "beteșuguri" mai jos.

²Ale unui sine.

³1. Identice cu, 2. diferite de, 3. conținute în, 4. conținând pe, sau 5. posesoare (externe) ale persoanei afectate.

- Forma, sunetul, gustul, atingerea,
mirosul și fenomenele - cele șase
sunt văzute drept bazele
dorinței, mâniei și confuziei.* [XXIII.7]
- Forma, sunetul, gustul, atingerea,
mirosul și fenomenele - cele șase sunt,
fără excepție, asemenea unei așezări fictive,
unui miraj, sau unui vis.* [XXIII.8]
- Ele se aseamănă unei persoane iluzorii,
și sunt similare unor reflexii.
Cum ar putea da naștere
purității și impurității?* [XXIII.9]
- Dacă puritatea există numai
în dependență de impuritate,
iar impuritatea doar în dependență de puritate,
atunci puritatea nu poate exista intrinsec.* [XXIII.10]
- Dacă impuritatea există numai
în dependență de puritate,
iar puritatea doar în dependență de impuritate,
atunci impuritatea nu poate exista intrinsec.* [XXIII.11]
- Acolo unde nu există puritate,
cum poate apărea dorința?
Acolo nu există impuritate,
cum poate apărea mânia⁴?* [XXIII.12]
- Dacă percepția permanenței
unde nu e decât impermanență e o eroare,
atunci, din moment ce nu există
impermanență în sūnya, unde e eroarea?* [XXIII.13]
- Dacă percepția permanenței
unde nu e decât impermanență e o eroare,
nu e mai puțin o eroare
percepția impermanenței în sūnya.* [XXIII.14]
- Cel ce depinde de percepție, percepția,
ceea ce percepe și ceea ce e perceput,
au toate natura liniștii.
Așadar, percepția în sine nu există.* [XXIII.15]
- Când nu există nici percepție
eronată, nici corectă,
cum ar putea exista cineva
care să perceapă corect sau greșit?* [XXIII.16]

---

⁴Repulsia.

- Erorile nu sunt produse
de către cel care greșește.
Erorile nu sunt produse
de către cel care nu greșește.* [XXIII.17]
- Erorile nu sunt produse nici
de către cel care e în curs de a greși.
Cine produce erori?
Cercetează asta!* [XXIII.18]
- Cum ar putea exista erori ne-produse?
Dacă nu există erori,
cum ar putea exista
cel care greșește?* [XXIII.19]
- Entitățile nu sunt auto-produse,
nici produse de un altul.
Dacă nu sunt produse de sine, sau de altul,
cum ar putea exista cel care greșește?* [XXIII.20]
- Dacă sinele, puritatea,
permanența și fericirea
ar exista intrinsec,
percepția lor n-ar fi o eroare.* [XXIII.21]
- Dacă sinele, puritatea, permanența
și fericirea ar fi inexistente,
n-ar exista nici absența sinelui,
impuritatea, impermanența și suferința.* [XXIII.22]
- În consecință, ignoranța e distrusă
prin încetarea erorilor.
Prin distrugerea ignoranței,
sunt distruse și actele impulsive.* [XXIII.23]
- Dacă beteșugurile cuiva
ar exista cu natură proprie,
cum ar putea fi eliminate?
Cine poate elimina ceea ce există intrinsec?* [XXIII.24]
- Dacă beteșugurile cuiva
sunt non-existente intrinsec,
cum ar putea fi eliminate?
Cine poate elimina ceva absolut non-existent?* [XXIII.25]

Capitolul 24

Analiza adevărilor nobile

- (Adversarul) *Dacă totul este śūnya,* [XXIV.1]
nimic nu e produs sau distrus.
Deci, pentru tine,
nu există nici cele patru adevăruri nobile¹.
- Dacă adevărurile nobile nu există,* [XXIV.2]
adevărata cunoaștere, abandonul
doctrinelor false, practica și împlinirea,
nu vor fi posibile.
- Dacă aceste lucruri nu există,* [XXIV.3]
roadele spirituale nu vor apărea.
Fără roade, nu vor exista
cei împliniți spiritual, sau credincioșii.
- În cazul ăsta, Saṃgha² nu va exista,* [XXIV.4]
și nici cele opt tipuri de membri ai săi.
Dacă nu există cele patru adevăruri nobile,
nu există nici Dharma³.
- Fără Dharma și Saṃgha,* [XXIV.5]
cum ar putea exista vreun Buddha?
Așadar, ceea ce susții
respinge cele trei bijuterii⁴.
- Sălășluind în śūnyata,* [XXIV.6]
negi existența roadelor spirituale,
a acțiunilor virtuozose și ne-virtuozose,
și semnificația tuturor convențiilor lumesti.

---

¹1. Totul e suferință. 2. Sursa suferinței e atașamentul. 3. Suferința poate fi oprită. 4. Calea către eliberare.

²Comunitatea spirituală budistă.

³Învățăturile budiste, sau, în funcție de context, întreaga lume a fenomenelor.

⁴Buddha, Dharma și Saṃgha.

- (Nāgārjuna) *Am să explic:* [XXIV.7]
pentru că nu ai înțeles scopul,
natura, sau semnificația śūnyatei,
argumentele tale sunt confuze.
- Dharma expusă de către Buddha* [XXIV.8]
se bazează pe două feluri de adevăr:
adevărurile relative ale lumii,
și adevărul de semnificație supremă.
- Cei care nu cunosc diferența* [XXIV.9]
dintre cele două adevăruri
nu pot înțelege natura profundă
a învățăturilor lui Buddha.
- Adevărul suprem nu poate fi arătat* [XXIV.10]
fără a ne baza pe convențional.
Nirvāṇa nu poate fi atinsă
fără înțelegerea adevărului suprem.
- Śūnyatā, înțeleasă greșit,* [XXIV.11]
poate duce la pieire pe cei mărginiți,
precum un șarpe prins într-un fel greșit,
sau o incantație făcută incorect.
- De aceea, știind cât de greu e* [XXIV.12]
pentru cei slabi să înțeleagă
profunzimea Dharmei, Buddha a refuzat,
la un moment dat, să o expună.
- Argumentele tale* [XXIV.13]
nu pot respinge śūnyatā.
Ele nu se aplică
expunerii mele.
- Totul este posibil pentru cei* [XXIV.14]
pentru care śūnyatā e posibilă.
Nimic nu e posibil pentru cei
pentru care śūnyatā nu e posibilă.
- Proiectezi pe noi* [XXIV.15]
propriile tale erori,
ca un om care, călare pe cal,
a uitat că se sprijină pe calul de sub el.
- Dacă percepi lucrurile* [XXIV.16]
ca existente cu natură proprie,
atunci, pentru tine,
existența cauzelor e absurdă.
- Efect și cauză,* [XXIV.17]
agent, mijloace și acțiune,
naștere, pieire, și rezultat,
toate astea sunt negate.

- Ceea ce e co-produs în dependență
e explicat a fi śūnyatā.
Acea, la randul ei o desemnare dependentă,
e Calea de Mijloc însăși.* [XXIV.18]
- Nu există alte fenomene decât
cele apărute în dependență.
Așadar, nu există fenomene
ale căror natură să nu fie śūnyatā.* [XXIV.19]
- Dacă totul ar fi non-śūnya,
nimic n-ar fi produs sau distrus,
decî, pentru tine, n-ar exista
nici cele patru adevăruri nobile.* [XXIV.20]
- Din moment ce n-ar fi produsă dependent,
cum ar putea exista suferința?
Învățătura "impermanența e suferință"
a fi irelevantă unde există natura proprie.* [XXIV.21]
- Dată fiind natura proprie
ce ar putea fi produs?
Așadar, pentru cei care neagă śūnyatā
nu există sursa suferinței.* [XXIV.22]
- Dacă suferința ar exista intrinsec,
n-ar putea avea loc încetarea ei.
Prin postularea naturii proprii,
negî încetarea.* [XXIV.23]
- Dacă ar exista cu natură proprie
calea spre eliberare, atunci n-ar avea sens
cultivarea ei. Dacă are sens cultivarea ei,
atunci natura ta proprie nu există.* [XXIV.24]
- Dacă suferința, sursa
și încetarea ei ar fi absolut inexistente,
ce fel de eliberare de suferință
propui să obții prin cultivarea căii?* [XXIV.25]
- Dacă ne-înțelegerea suferinței
ar exista intrinsec,
cum ar putea apărea înțelegerea?
Nu e stabilă esența?* [XXIV.26]
- La fel cu abandonul doctrinelor false,
practica, împlinirea, cultivarea,
și roadele spirituale: ar fi
la fel de imposibile ca înțelegerea.* [XXIV.27]
- Din moment ce esența nu se schimbă,
cum ar putea roadele spirituale,
inexistente intrinsec,
să devină existente?* [XXIV.28]

- Fără roade spirituale, n-ar exista
cei împliniți spiritual,
sau credincioșii.
Fără ei, n-ar există Saṃgha.* [XXIV.29]
- Pentru că n-ar exista adevărurile nobile
n-ar exista nici Dharma.
Dacă n-ar exista nici Dharma, nici Saṃgha,
cum ar putea exista vreun Buddha?* [XXIV.30]
- Pentru tine rezultă că Buddha
nu depinde de iluminare,
și că iluminarea
nu depinde de Buddha.* [XXIV.31]
- Pentru tine, cine nu e
intrinsec un Buddha
va urma degeaba
calea spre iluminare.* [XXIV.32]
- Nimeni nu ar mai produce
acțiuni virtuose sau ne-virtuoase.
Cum poți produce ceva de natura non-sūnyei?
Existența intrinsecă nu e produsă.* [XXIV.33]
- Pentru tine, efectele acțiunilor virtuose
și ne-virtuoase pot exista și în absența acțiunilor.
Din nou, pentru tine, efectele acțiunilor
virtuoase și ne-virtuoase pot lipsi.* [XXIV.34]
- Dacă admiți existența efectelor
acțiunilor virtuose și ne-virtuoase,
cum ar putea, atunci, să aibă
efectele natura non-sūnyei?* [XXIV.35]
- Cel care neagă sūnyatā,
co-producerea în dependență,
neagă de asemenea
toate convențiile lumești.* [XXIV.36]
- Negarea sūnyatei
va nega orice acțiune.
Altfel, ar exista agenți fără acțiune,
sau acțiuni ne-începute.* [XXIV.37]
- Dacă ar exista natură proprie,
lucrurile ar fi nenăscute și ne-pieritoare,
statice, și întreaga lume a fenomenelor
ar fi imuabilă.* [XXIV.38]
- Dacă nu ar fi totul sūnya,
roadele spirituale n-ar putea fi obținute,
și n-ar fi posibile eliberarea de suferință
și eliminarea impulsurilor.* [XXIV.39]

*Cel care vede
co-producerea în dependență,
acela vede suferința, sursa ei,
încetarea ei, și calea⁵.*

[XXIV.40]

---

⁵Cele patru adevăruri nobile.

Capitolul 25

Analiza nirvāṇei

(Adversarul) *Dacă totul e śūnya,* [XXV.1]
atunci nu există nici naștere, nici pieire.
Prin abandonul a ce anume
este atinsă nirvāṇa?

(Nāgārjuna) *Dacă totul e non-śūnya,* [XXV.2]
atunci nu există nici naștere, nici pieire.
Prin abandonul a ce anume
este atinsă nirvāṇa?

Ceea ce nu e niciodată [XXV.3]
abandonat sau luat în stăpânire,
întrerupt sau continuu, născut sau pierit,
aceea se numește nirvāṇa.

Nirvāṇa nu e o entitate. [XXV.4]
Dacă ar fi, ar avea caracteristicile
îmbătrânirii și morții.
Nu există entități fără ele.

Dacă nirvāṇa ar fi o entitate, [XXV.5]
ar fi produsă¹.
Nu există entități
care să nu fie produse.

Dacă nirvāṇa ar fi o entitate, [XXV.6]
cum ar putea fi independentă?
Nu există entitate
care să nu fie dependentă.

Dacă nirvāṇa nu e o entitate existentă, [XXV.7]
cum ar putea fi o non-entitate?
Acolo unde nu e existență,
nu poate fi nici inexistență.

---

¹Și ca atare, un fenomen condiționat.

- Dacă nirvāṇa ar fi non-existență absolută
cum ar putea fi independentă?
Ceva care nu există
nu poate fi independent.* [XXV.8]
- Entitățile, care vin și pleacă,
sunt co-produse în dependență.
Non-producția și non-dependența
sunt declarate a fi nirvāṇa.* [XXV.9]
- Învățătorul a vorbit despre
abandonarea formării și dezintegrării.
Așadar, nirvāṇa nu ține
de existență sau inexistență.* [XXV.10]
- Dacă nirvāṇa ar fi
și existență și inexistență,
eliberarea ar fi de găsit în ambele.
Asta este absurd.* [XXV.11]
- Dacă nirvāṇa ar fi
și existență și inexistență,
atunci nirvāṇa n-ar fi non-dependență,
pentru că cele două sunt dependente.* [XXV.12]
- Cum ar putea nirvāṇa să fie
și existență și inexistență?
Entitățile existente și inexistente
sunt fenomene condiționate.* [XXV.13]
- Cum ar putea nirvāṇa să fie
și existență și inexistență?
Acestea două nu pot co-exista,
la fel ca lumina și întunericul.* [XXV.14]
- Teza că nirvāṇa nu este
nici existență, nici inexistență,
ar putea fi discutată doar dacă
existența și inexistența ar fi stabilite.* [XXV.15]
- Dacă am postula că nirvāṇa
nu este nici existență,
nici inexistență, prin ce mijloace
o putem demonstra?* [XXV.16]
- Despre Buddha
nu se poate spune că,
după eliberare, el există,
nu există, ambele, sau niciuna.* [XXV.17]
- Nici despre manifestarea sa vie
nu se poate spune
că există, nu există,
ambele, sau niciuna.* [XXV.18]

- Saṃsāra nu e diferită
în cea mai mică măsură de nirvāṇa.
Nirvāṇa nu e diferită
în cea mai mică măsură de saṃsāra.* [XXV.19]
- Limitele nirvāṇei
sunt limitele saṃsārei.
Nici între limitele lor
nu încap cea mai mică diferență.* [XXV.20]
- Teoriile despre entitatea care transcende
suferința, limitele lumii, permanență, etc.
se bazează pe concepții despre "nirvāṇa",
limite anterioare și limite superioare.* [XXV.21]
- Din moment ce toate entitățile
sunt śūnya, ce ar putea fi
finit, infinit, și finit și infinit,
sau nici finit nici infinit?* [XXV.22]
- Ce ar putea fi identic sau diferit?
Ce ar putea fi permanent sau impermanent?
Ce ar putea fi și permanent și impermanent?
Ce nici permanent, nici impermanent?* [XXV.23]
- Potolirea tuturor fenomenelor percepute,
potolirea tuturor construcțiilor conceptuale,
pace: Buddha nu a învățat
pe nimeni, vreodată, ceva.* [XXV.24]

Capitolul 26

Analiza celor douăsprezece verigi

*Cei amăgiți de ignoranță
își creează cele trei tipuri de impulsuri¹,
care, împreună cu acțiunile lor,
produc migrarea ciclică între tărâmur².* [XXVI.1]

*Conștiința, condiționată de impulsuri,
apare, în funcție de tărâm.
Când conștiința e stabilă,
apar numele și forma.* [XXVI.2]

*Când apar numele și forma,
iau naștere cele șase simțuri.
În dependență de simțuri,
apare contactul.* [XXVI.3]

*Conștiința apare
în dependență de nume și formă,
la fel cum ochiul apare în dependență
de forma percepută.* [XXVI.4]

*Contactul este întâlnirea
dintre ochi, formă și conștiință.
Din această întâlnire
se naște senzația.* [XXVI.5]

*Condiționată de senzație,
apare pofta.
Pofta produce cele patru
tipuri de atașament³.* [XXVI.6]

---

¹Care țin de corp, de gândire, și de vorbire.

²Fiiințe ale iadului, spirite flămânde, animale, spirite rele, oameni, și zei.

³Atașament de pasiuni, opinii, reguli rigide, și sine.

- Când apare atașamentul,
ia ființă cel atașat.* [XXVI.7]
*Lipsa atașamentului va rezulta
în eliberare prin non-existența celui atașat.*
- Ființa este cele cinci agregate,
și din ființă apar nașterea.* [XXVI.8]
*Bătrânețea și moartea, mâhnirea,
lamentarea și durerea . . .*
- . . . disperarea, și neliniștea,
toate astea apar datorită nașterii.* [XXVI.9]
*Astfel e produsă întreaga
masă de suferință.*
- Așadar, cei ignoranți creează acțiuni
impulsive, care sunt baza vieții în saṃsāra.* [XXVI.10]
*Înțelepții, care văd realitatea,
fără acțiune, nu devin agenți.*
- Când ignoranța e abandonată,
impulsurile nu mai apar.* [XXVI.11]
*Încetarea ignoranței apare
prin meditație întru atingerea înțelepciunii.*
- Pe măsură ce fiecare verigă
încetează, verigile succesive
nu mai apar. Astfel, întreaga masă
de suferință încetează.* [XXVI.12]

Capitolul 27

Analiza concepțiilor

- "Am existat sau nu în trecut?",
"este lumea eternă?", etc.,
sunt întrebări care presupun
concepția limitei anterioare a lucrurilor.* [XXVII.1]
- "Voi mai exista sau nu în viitor?",
"se va sfârși lumea?", etc.,
sunt întrebări care presupun
concepția limitei posterioare a lucrurilor.* [XXVII.2]
- Este absurd să spun
"am existat în trecut".
Ce a fost în trecut
e diferit de ce este acum.* [XXVII.3]
- Dacă presupunem că sinele
ar fi existat și în viața anterioară,
și ar fi avut alt corp,
unde e acest sine diferit de corp?* [XXVII.4]
- Dacă sinele nu poate exista
fără corp,
sinele ar putea fi corpul.
Dar atunci n-ar exista sine.* [XXVII.5]
- Sinele nu poate fi corpul:
corpul se naște și moare.
Cum ar putea ceea ce percepe corpul
să fie corpul perceput?* [XXVII.6]
- În același timp, nu e posibil
nici ca sinele să fie diferit de corp.
Dacă ar fi diferite, un sine fără corp
ar fi posibil, dar nu este.* [XXVII.7]

- Așadar, sinele nu este
nici identic, nici diferit de corp.
Sinele nu există fără corp,
dar nu poate fi spus că e inexistent.* [XXVII.8]
- E absurd și să spun
"nu am existat în trecut".
Orice a existat în trecut
nu poate fi diferit de cel de acum.* [XXVII.9]
- Dacă existența curentă ar fi diferită
de cea trecută, ar apărea și în absența ei.
Sau cea trecută nu s-ar încheia,
și-am avea viață fără moarte.* [XXVII.10]
- Ar rezulta nimicirea și risipa acțiunilor,
acțiunea înfăptuită de cineva
ar fi încercată de către altcineva -
erorile astea, și altele, ar fi consecința.* [XXVII.11]
- Ceva inexistent anterior nu poate
produce un lucru curent, altfel ar rezulta,
absurd, că sinele ar fi ceva produs
și producerea lui ar fi fără cauză.* [XXVII.12]
- Așadar, "sinele a existat"
"nu a existat", ambele,
sau niciuna - concepția
limitei anterioare nu e rezonabilă.* [XXVII.13]
- A spune "voi exista în viitor",
sau "în viitor nu voi mai exista" -
această concepție e similară
concepției limitei anterioare.* [XXVII.14]
- Dacă zeul ar fi omul¹,
această concepție ar implica permanența.
Zeul ar fi nenăscut, pentru că
ceea ce e permanent nu se naște.* [XXVII.15]
- Dacă zeul ar fi diferit de om,
această concepție ar implica impermanența.
Dacă zeul și omul sunt diferiți,
nu există o continuitate a ființei.* [XXVII.16]
- Dacă o parte ar fi zeiască
și altă parte umană,
ar rezulta și permanență și impermanență.
Nici asta nu e rezonabil.* [XXVII.17]

---

¹Contextul este reîncarnarea cuiva care a fost om, într-un zeu.

- Dacă permanența și impermanența
ar fi fost amândouă stabilite,
am fi putut stabili o concepție
a nici permanenței nici impermanenței.* [XXVII.18]
- Dacă cineva ar veni de undeva
și ar pleca altundeva,
atunci saṃsāra nu ar avea un început.
Dar nu e cazul.* [XXVII.19]
- Când nimic nu e permanent,
ce ar putea fi impermanent?
Permanența, impermanența,
și ambele împreună, au fost respinse.* [XXVII.20]
- Dacă lumea asta s-ar sfârși,
cum ar putea apărea următoarea?
Dacă lumea asta nu s-ar sfârși,
cum ar putea apărea următoarea?* [XXVII.21]
- Continuumul agregatelor este
asemenea flăcării unei lămpi.
Ca atare, nici finitul,
nici infinitul, nu au sens.* [XXVII.22]
- Dacă agregatele anterioare ar pieri,
și agregatele curente nu s-ar naște
condiționate de cele anterioare,
atunci lumea ar avea un sfârșit.* [XXVII.23]
- Dacă agregatele anterioare n-ar pieri,
și agregatele curente nu s-ar naște
condiționate de cele anterioare,
atunci lumea ar fi eternă.* [XXVII.24]
- Dacă o parte a lumii s-ar sfârși,
iar alta ar fi eternă, lumea ar fi
atât pieritoare, cât și eternă.
Asta nu e rezonabil.* [XXVII.25]
- Cum ar putea fi distrusă
o parte a sinelui,
și altă parte nu?
Asta nu are sens.* [XXVII.26]
- Cum ar putea fi distrusă
o parte a corpului²,
și alta nu?
Nici asta nu are sens.* [XXVII.27]

---

²Aregatelor.

*Dacă finitul și infinitul
ar fi fost stabilite,
am fi putut stabili o concepție
a nici finitului, nici infinitului.* [XXVII.28]

*Din moment ce toate entitățile
au ca natură śūnyatā, cum pot -
cui, și în ce formă - apărea concepții
precum concepția permanenței, etc.?* [XXVII.29]

*Mă prosternez înaintea lui Gautama³
care, din compasiune, ne-a învățat
adevărul existenței, astfel încât
toate concepțiile să fie abandonate.* [XXVII.30]

---

³Buddha.

Bibliografie

- [1] Kenneth K. Inada, *Nāgārjuna A Translation of his Mūlamadhyamakakārikā with an Introductory Essay*. Sri Satguru Publications, Delhi, First Indian Edition, 1993.
- [2] David J. Kalupahana, *Mūlamadhyamakakārikā of Nāgārjuna*. Motilal Banarsidass, Delhi, Reprint, 1999.
- [3] Mabja Jangchub Tsöndrū, *Ornament of Reason*. Snow Lion Publications, Ithaca, 2011.
- [4] Jay L. Garfield, *The Fundamental Wisdom of the Middle Way*. Oxford University Press, Oxford, 1995.
- [5] Stephen Batchelor, *Verses from the Center: A Buddhist Vision of the Sublime*. Riverhead Books, New York, 2001.
- [6] Brian Christopher Bocking, *An Annotated Translation of the Chung-Lun, with Nāgārjuna's Middle Stanzas, a basic text of Chinese Buddhism*. The University of Leeds, Leeds, 1984. (<http://etheses.whiterose.ac.uk/928/>)
- [7] rJe Tsong khapa, *Ocean of Reasoning: a great commentary on Nāgārjuna's Mūlamadhyamakakārikā*. Oxford University Press, Oxford, 2006.
- [8] Nāgārjuna, *Tratat despre Calea de Mijloc*. Editura Herald, București, Ediția a doua, 2006.